

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

**Актуальні проблеми
вітчизняної та всесвітньої
історії**

*Збірник присвячений
75-й річниці
Рівненського державного гуманітарного університету*

Наукові записки РДГУ

Випуск 26

Рівне – 2015

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан, кандидат історичних наук, професор,
член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м. Рівне).

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила, кандидат історичних наук, професор (м. Рівне).

Відповідальний редактор:

Шеретюк Валерій, кандидат історичних наук, доцент (м. Рівне).

Члени редколегії:

Жилюк Сергій, доктор історичних наук, професор (м. Острог).

Киридон Алла, доктор історичних наук, професор (м. Київ).

Соммер Ханна - доктор гуманітарних наук в галузі соціології, професор. (м. Жешув)

Степанков Валерій, доктор історичних наук, професор (м. Кам'янець-Подільський).

Стоколос Надія, доктор історичних наук, професор (м. Рівне).

Троян Сергій, доктор історичних наук, професор (м. Київ).

Фісанов Володимир, доктор історичних наук, професор (м. Чернівці).

Чухліб Тарас, доктор історичних наук (м. Київ).

Швецова-Водка Галина, доктор історичних наук, професор (м. Рівне).

Шугаєва Людмила, доктор філософських наук, професор (м. Рівне).

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Рівненський державний гуманітарний університет. Збірник наукових праць. Випуск 26. – Рівне : О. Зень, 2015. – 305 с.

ISBN 978-617-601-146-0

Згідно постанови президії ВАК України часопис «Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії» визнано фаховим виданням у галузі історичних наук (постанова від 17 квітня 2010 р.)

***Свідоцтво про державну реєстрацію:
Серія КВ № 15857-4329Р від 12 жовтня 2009 р.***

*Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету,
протокол № 4 від 28 листопада 2015 р.*

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. Остафова 31,
історико-соціологічний факультет РДГУ.

ISBN 978-617-601-146-0

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2015

вугілля. Це стало причиною тиску тодішнього уряду СРСР на Республіку Польща щодо обміну частини Забузького округу на рівнозначну територію Нижньо-Устрицького району в Бескидах, де знаходилися нафтові родовища.

Як наслідок, 15 листопада 1951 року частина Сокальщини, разом із спорожнілим Кристинополем, увійшла до складу УРСР, а місто було перейменоване на Червоноград. Фактично уже з початком I світової війни палац за своїм призначенням уже не використовувався. Довгий час тут знаходився шпиталь для військово поранених солдатів, склади і, навіть, приміщення школи [3, с. 5].

У 1989 році у палаці було створено Червоноградську філію Львівського музею історії релігії, яка функціонує до сьогодні. Науковці музею, на основі збережених документів, матеріалів та спогадів старожилів, проводять широку дослідницьку роботу, яка стосується не лише питань релігії у місті, а й активно вивчають історію міста Кристинополя-Червонограда та значення палацу Потоцьких у вирі історичних подій різних епох. Червоноградська філія має авторитет і за кордоном. До музею звертаються колишні мешканці міста та їхні діти, які тепер мешкають в країнах Західної Європи та Ізраїлі, із проханням допомогти знайти родину. Завдяки праці науковців возз'єдналися родини, які не бачилися півстоліття.

Отже, досліджуючи історію міста та палацу Потоцьких, можна стверджувати про те, що вони протягом всього часу свого існування були в центрі найважливіших історичних подій, а дослідження матеріалів палацу ще раз підкреслюють про високий рівень міжнародних відносин у місті. Окрім того, на сьогодні палац Потоцьких є чи не єдиною історичною культурною пам'яткою, що свідчить про значний культурний рівень та майстерність галичан.

Джерела та література

1. Войтович З. Спогади / З. Войтович. – ЧФЛМІР: Нд 634, 1996. – 9 с.
2. Гриник Г. Кристинопіль (1692-1951) / Г. Гриник, О. Ярош-Замойська. – Червоноград: ТзОВ "ЮЕКС", 2010. – 256 с.
3. Кіх В. Спогади / В. Кіх. – ЧФЛМІР: Нд 633, 1996. – 6 с.
4. Buziewicz M. Stąd nasz ród / M. Buziewicz. – Ustrzyki Dolne: Mała Poligrafia Redemptorystów, 2000. – 219 с.
5. Czernecki J. Mały Król na Rusi i jego stolica Krystynopol / J. Czernecki. – Kraków, 1939. – 501 с.

УДК 94(477.81) «19»

Ю. Войчун

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЧЕСЬКОГО ПОСЕЛЕННЯ НА ВОЛИНІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX СТ.

Стаття присвячена проблемі законодавчого регулювання чеської колонізації Волині. Простежено еволюцію політичного курсу російського уряду від протекціоністських заходів щодо волинських чехів до обмеження кількості іноземців на території регіону і фактично зрівняння їх із місцевим населенням.

Ключові слова: Російська імперія, законодавство, Волинь, чехи-колоністи.

The article is devoted to the problem of the legislative regulation of Czech colonization of Volyn lands. The evolution of political course of Russian government from protectionist measures as to Volyn Czechs to limit of the number of foreigners on the territory of the region and actually assimilation with the local population.

Key words: Russian Empire, legislation, Volyn, Czech colonists.

Поліетнічність мешканців Волині формувалася тривалий період. В результаті міграційних потоків в регіоні сформувалися численні іноетнічні громади. Найбільшою розмаїтістю етнічний склад населення краю характеризувався у XIX – першій половині XX ст.

Одним із дієвих чинників, який детермінував етно-історичний розвиток Волині впродовж століть було її географічне розташування. Порубіжне розміщення регіону визначало характер і спрямованість міграційних процесів і пов'язану з ними взаємодію різних за походженням етнічних груп.

З середини XIX ст. переселення іноземних колоністів на українські землі набуває організованого характеру, зростає чисельність міграційного потоку. Прямуючи в Російську імперію і бажаючи заощадити кошти, значна частина переселенців осідала на території Волинської губернії, відносно малозаселеній та багатій родючими ґрунтами. Основну масу колоністів становили німецькі та чеські селяни.

Заселення чехами територій Волинської губернії із перших років розгортання даного процесу, було предметом постійної уваги з боку місцевої влади та царської адміністрації. Зацікавлення міграційними процесами чехів на територію Волині, стало поштовхом до появи статистичних документів та праць монографічного характеру, що мали на меті висвітлення переселення та облаштування колоністів у краї [3], [7], [11].

Здобуття Україною незалежності поклато початок новому етапові дослідження питань чеської колонізації територій Волинської губернії, і безпосередньо їх законодавчого регулювання. Активно досліджували дану проблему М. Бармак [1], В. Надольська, Ю. Поліщук [9], С. Умінський, Г. Шпиталенко, П. Савчук [12], О. Шмид [18].

Позитивні результати колонізації Степової України – один з чинників, що стимулював перенесення переселенського досвіду на Правобережжя України. Ще в період правління імператора Олександра I (1801-1825), 20.02.1804 р. був оприлюднений маніфест, який регламентував переселенський рух на територію імперії, заохочував іноземців до колонізації українських земель через надання їм достатньої кількості наділів і звільнення від оподаткування. Однак масове переселення колоністів на територію Південно-Західного краю розпочинається тільки в другій половині XIX ст. В цей час в регіоні сформувалися сприятливі умови для поселення колоністів. В першу чергу – це скасування кріпосного права, проведення урядом економічних реформ, розвиток промислового виробництва, залізничного транспорту, товарного землеробства, зростання міст. Усі ці фактори збільшували потребу в робочій силі.

Інший, не менш важливий чинник соціально-економічної політики Російської імперії – бажання влади за рахунок колоністів, з одного боку, швидко освоїти цілині та необроблені землі, а з іншого – модернізувати сільське господарство регіону, відповідно до тогочасних європейських стандартів, збільшити обсяг виробництва сільськогосподарської продукції.

У 1830-1860-х рр. темпи руху колоністів у краї продовжують зростати. Важливу роль в цьому процесі відіграло польське повстання 1830-1831 рр., в якому активну участь взяли поміщики з Волині. У відповідь російський уряд застосував репресивні заходи і посилив процес русифікації регіону, на протривагу домінуючому польському землеволодінню, продовжував стимулювати переселення німців та чехів на територію Волинської губернії.

Наприкінці другої третини XIX ст. міграційний потік на Волинь почали активно доповнювати вихідці з чеських земель. В 1859-1861 рр. чеські переселенці із м. Зелева оселялися між селами Погорільці і Підгайці Дубенського повіту [4, с. 121].

Незважаючи на русифікацію краю, домінуючі позиції в системі землеволодіння на Волині продовжували займати польські поміщики. На 1861 р. 94,4% маєтків губернії належало полякам, у них було зосереджено 93,6% кріпаків [8, с. 19].

Хоча темпи соціально-економічного розвитку регіону були досить повільними, гальмувалися феодално-кріпосницькою системою господарювання, але і тут поширювалися товарно-грошові відносини. В 1860 р. на Волині функціонувало 323 підприємства, на яких працювало понад 5 тис. робітників. Вони виготовляли продукції на 2420 тис. крб.. на рік [8, с. 7].

Серед губерній Правобережжя, Волинська займала найбільшу територію. Проте за густотою населення вона значно поступалась Київській та Подільській губерніям (станом на 1846 р. на Київщині – 36 чол., на Поділлі – 45 чол., а на Волині лише 23 жителі на 1 кв. версту) [15, с. 131]. Найменш заселеними були поліські повіти губернії. Природний приріст населення не міг забезпечити швидкого збільшення демографічних показників. І тому шлях до збільшення кількості народонаселення Волині, російський уряд вбачав у посиленні притоку іноземних колоністів.

Німецькі та чеські селяни завжди славились своєю працьовитістю, прогресивними методами господарювання, вирощуванням кращих сортів сільськогосподарських культур і високою продуктивністю тваринництва. Царські чиновники сподівалися, що аграрна колонізація Волині позитивно вплине на економічну ситуацію в регіоні. Передбачалось, що місцеве населення швидко перейме та запроваджуватиме в своїх господарствах передовий досвід господарювання колоністів [3, с. 178].

За словами відомого дослідника колонізації К. Ліндемана, російський уряд прийшов до висновку «про бажаність створення колоній культурних сільських господарств у місцевостях на окраїнах Росії, ... якнайшвидшого оточення їх поселеннями землеробів, котрі разом з ними могли б показати приклади ефективного господарювання місцевому населенню» [7, с. 121].

Ще серйозніші наслідки для великих землевласників Волинської губернії мало польське повстання 1863 р., адже їх абсолютну більшість становили польські поміщики. Вони не тільки взяли активну участь у боротьбі за відновлення Речі Посполитої в кордонах 1772 р., але й зуміли організувати в низці повітів (Житомирському, Володимирському, Острозькому) повстанські загони з польського та українського населення [8, с. 15-16].

Після придушення повстання, частина його учасників була заарештована, а тих, хто допомагав або співчував повстанцям також не оминули репресій. Частина польських поміщиків, рятуючись від переслідувань змушені були продавати свої маєтки [19, с. 107-108].

Покупців землі було мало, оскільки українські селяни не мали можливості купувати землю у зв'язку з необхідністю виплачувати викупні платежі після реформи 1861 р. Російські поміщики, налякані останніми подіями в регіоні, також не поспішали купувати волинські землі. Постановами від 10.05.1864 р. та 10.12.1865 р. полякам-католикам було заборонено купувати землі в південно-західних губерніях. Усі вище наведені фактори сприяли зниженню ціни на землю [10, с. 759].

Окрім соціально-економічних, у 60-х рр. XIX ст. сприятливо склались і політичні фактори для міграції чехів на територію Волинської губернії. Окрім урядових структур, засновуються громадські організації, що займалися облаштуванням переселенців на нових землях.

В 1867 р. у Москві при імператорському сільськогосподарському товаристві було створено спеціальний Комітет по поселенню чехів на Волині, який у лютому-березні того ж року надрукував агітаційні листівки чеською та російською мовами, в яких повідомлялось про умови еміграції. У травні 1867 р. в Москві відбулася Всеросійська етнографічна виставка і слов'янський з'їзд, на якому розглядалась серед інших питань і проблема переселення на території Російської імперії [2].

В 1878 р. в Житомирі було створено так звану господарську промислову канцелярію «Земля», яка виконувала посередницькі функції при влаштуванні переселенців на роботу, оформленні в'їзних документів в Росію та документів при купівлі землі.

В Празі в 1874 р. було створено спеціальний комітет на чолі з агрономом Ф. Дубравою, який займався переселенням чехів. Сприяння цьому процесу мало місце і з боку «Товариства для торгових зносин Чехії з Росією» [4, с. 122].

Правова основа чеської колонізації була закладена ще 18.12.1861 р. із прийняттям «Правил для іноземних робітників, що поселилися в межах Російської імперії». Правила надавали значні пільги для переселенців, найбільш бажаними з яких для чехів були звільнення від військової повинності, від сплати податків у державну казну, строком на 5 років та право на власне самоврядування [13, с. 504-509].

Більшість чехів належали до католицького віросповідання, а купівля землі католиками в Південно-Західному краї була заборонена законодавством імперії (урядові постанови від 10.05.1864 р. та 10.12.1865 р.). Тому представники чеської общини на Волині заявляли, що чехи-колоністи – не католики, а гусити, що називали себе католиками, через переслідування на Батьківщині. Вони також стверджували, що гуситство, яке близьке до православ'я, призведе чехів у лоно православної церкви [5, с. 10].

У травні 1870 р. при Міністерстві внутрішніх справ була утворена Особлива комісія з питань переселення чехів у Південно-Західний край. Результатами роботи комісії стали офіційні рішення про те, що переселення чеського населення є вигідним як в економічній, так і в політичній площині, і що гуситське віровчення не є перешкодою для придбання земель у регіоні.

Керуючись прагненнями обмежити польсько-католицький вплив у краї, імператор Олександр II (1855-1881) 10.06.1870 р. затвердив постанову Комітету міністрів «О водворении чехов на Волини». Документ доповнював привілеї та пільги, передбачені «Правилами» від 18.12.1861 р. Було спрощено процедуру прийняття чехами російського підданства, вони могли приписуватись до сільських громад і волостей, або утворювати свої власні. Чехи також звільнялись від служби у російській армії. Цим документом також гарантувалося звільнення чехів-колоністів від сплати податків та виконання громадським повинностей протягом 5 років з моменту прийняття російського підданства та свобода віросповідання. У 1871 р. в додаток до постанови було прийнято рішення про звільнення чехів, що прийняли російське підданство, від сплати грошового мита при купівлі земель у польських поміщиків. Спочатку її положення були поширені на Волинь, а в кінці 1871 р. – на Київську і Подільську губернії [13, с. 193]. Вагомий внесок в розгортання колонізаційного руху справила позиція Київського, Подільського та Волинського генерал-губернатора О. Дондукова-Корсакова, який активно підтримував переселення чехів у регіон. Окрім економічних мотивів, протекціоністська політика російського уряду щодо чеських колоністів диктувалась насамперед прагненнями за допомогою чеських переселенців протидіяти польсько-католицьким впливам на території Волинської губернії.

10.03.1870 р. у газеті «Киевлянини» стверджувалось, що на чехів покладене важливе завдання – створення особливої релігії, яка внесла б розкол у католицьку церкву, привернула б до себе католицьке населення регіону. Релігійна байдужість значної частини переселенців стала фактором, що полегшив процес створення гуситської церкви на території Волинської губернії.

24.02.1863 р. київський генерал-губернатор О. Дондуков-Корсаков повідомив у Міністерство внутрішніх справ «... поселенці влаштовують свою церкву на основах гуситської, а це призведе у Південно-Західному краї до розколу в римо-католицькому таборі і допоможе в боротьбі російських властей з католицизмом. Симпатії чехів до Росії і православної віри вказували на те, що незабаром вони зіллються з місцевим православним населенням, зміцнивши цим російські позиції в Південно-Західному краї» [9, с. 315].

Однак сподівання імперської адміністрації, що чехи стануть оплотом боротьби з католицизмом в регіоні, не виправдались. Висловлюючи думку чиновників, що брали участь в організації релігійного життя чеських поселенців в Південно-Західному краї, І. Рудченко у 1882 р. писав: «Нашадки послідовників великого Гуса не тільки виявились неспроможними впливати своїм віровченням на крайовий католицизм, але й самі розколювались в релігійному відношенні на дві групи: меншу, яка при підтримці місцевої адміністрації намагалась утворити чесько-братське віровчення, і більшу, віддану старокатолицьким формам та догмам... Тому останнім часом головна адміністрація в краї змушена була дивитись на чехів, як на інших іноземних колоністів, від оселення яких доводиться відгороджувати Південно-Західну окраїну» [11, с. 162].

Розчарування царських чиновників у політичній користі чеської колонізації зумовило згорання протекціоністських заходів та пільгового правового режиму для чехів, жорсткішання релігійної політики з середини 70-х рр. XIX ст. З 1874 р. чехи змушені були йти на службу в армію відповідно до нового Статуту про військову повинність. Погіршення законодавчого клімату мало наслідком спад переселенського руху чехів в регіон. Якщо в 1871 р. на Волинь переселились 646 сімей чеських колоністів, у 1874 р. – 590 сімей, то вже у 1875 р. в губернію прибуло 260 чеських сімей. В 1876-1878 рр. на територію Волині переселилось всього 150 сімей [11, с. 161].

У вересні 1885 р. імператор Олександр III (1881-1894) затвердив Особливу комісію для розробки заходів щодо припинення напливу іноземних переселенців у західні прикордонні губернії імперії, яку очолив заступник міністра внутрішніх справ сенатор В. Плеве. В результаті діяльності комісії, 14.03.1887 р. були прийняті «Правила відносно набуття іноземцями у власність або у тимчасове володіння нерухомого майна у деяких губерніях західної смуги Росії». Дані правила забороняли у губерніях Царства Польського, Північно-Західного та Південно-Західного краю іноземним підданим набувати будь-якими способами, поза портовими та міськими поселеннями права власності, оренди і користування нерухомим майном [6, с. 578-581].

15.06.1888 р. набули чинності «Правила про влаштування побуту іноземних поселенців, що не прийняли російського підданства, які влаштувались в губерніях Київській, Подільській та Волинській». Відповідно до даного документу, ті іноземні поселенці, котрі не прийняли російського підданства, були зобов'язані виконувати всі повинності на аналогічних умовах, що й місцеві селяни, приписані до волостей, але не мали права брати участь у волосних сходах. Всі іноземні поселенці підлягали чіткому поліцейському нагляду. Німецьким та чеським колоністам заборонялось переселятись з однієї колонії в інші [16, арк. 80-83]. Фактично дані правила поклали кінець привілейованому становищу німців та чехів на території Волинської губернії, зобов'язали їх виконувати повинності та сплачувати державні податки на рівні з місцевим українським населенням.

В рамках обмежувальної політики щодо чеських та німецьких колоністів 14.03.1892 р. в Гатчині імператор Олександр III підписав Указ Урядовому Сенату «Про встановлення тимчасових правил відносно оселення у Волинській губернії осіб неросійського походження», де зазначалося: «... внаслідок особливого положення Волинської губернії ми визнали за необхідне в розвиток і доповнення законів 1884 р. і 1887 р. видачу тимчасових правил щодо поселення у Волинській губернії осіб неросійського походження». Відповідно до даного документу передбачались наступні заходи:

- заборона усім іноземним вихідцям і тим, які не прийняли російського підданства оселятись в межах Волинської губернії поза міськими поселеннями;
- заборона набуття нерухомого майна в будь-який спосіб, окрім спадкування за законом;
- збереження за тими особами, які не день оприлюднення указу поселилися в губернії, права володіння і користування орендованим майном;
- збереження за особами, які сповідують православну віру, права на придбання у власність і використання нерухомого майна поза міських поселень;
- Волинському губернатору надано право висилати іноземців в адміністративному порядку [17, арк. 249].

Враховуючи інтереси поміщиків Південно-Західного краю, генерал-губернатор ініціював прийняття нових Правил, які заборонили можливість придбання нерухомого майна лише новим поселенцям. 19.03.1895 р. Імператор Микола II (1894-1917) затвердив «Правила про влаштування побуту іноземних поселенців, що не прийняли російського підданства, які влаштувались у губерніях Київській, Подільській та Волинській». Даний документ підтверджував обмеження прийняті 14.03.1892 р., проте дозволяв збільшувати земельну власність тим колоністам, які оселились на Волині до виходу «Правил», та їх спадкоємцям за законом. Як і в «Правилах» від 14.03.1892 р., волинський губернатор був уповноважений висилати осіб, що будуть набувати майно у власність всупереч заборонам [14, с. 1986-1987].

Таким чином, діяльність російської адміністрації на початковому етапі колонізації сприяла швидкому зростанню чисельності чеського населення на Правобережжі, а особливо на території Волинської губернії. Визначити кількість переселенців складно, зважаючи на відсутність чіткого обліку чеських переселенців. Відомості Статистичного комітету не відображають етнонаціональний склад регіону, оскільки на території краю мешкала значна кількість чехів, які мали австро-угорське підданство, тому у статистичних матеріалах вони значились як «іноземні піддані».

Стимулюючи приплив чехів у регіон, російське самодержавство надавало їм низку привілеїв та пільг. А у відповідь покладало на колоністів два головних завдання – підвищення показників сільськогосподарського та промислового виробництва та протидія польсько-католицькому впливу у регіоні. Не виправдавши сподівання чиновників у політичній площині питання, чехи-колоністи почали втрачати своє привілейоване становище, все більше наближаючись за правовим статусом до місцевого населення.

Джерела та література

1. Бармак М. Німецьке, чеське та єврейське населення Волинської губернії (1796-1914 рр.) / М. Бармак. – Тернопіль, 1999. – 208 с.
2. Всероссийская этнографическая выставка в Москве и славянский съезд в Москве 1867 года. – М., 1867. – 474 с.
3. Забелин А. Военно-статистическое обозрение Волынской губернии / А. Забелин. – К., 1887. – 365 с.
4. Ковба Ж. З історії чеської еміграції на Україні / Ж. Ковба // Українське слов'янознавство. Історія зарубіжних слов'ян. – Л. – 1970. – Вип. 1. – С. 121-129
5. Крыжановский Е. Чехи на Волини / Е. Крыжановский. – СПб., 1887. – 224 с.
6. Летопись текущих событий. Именной Высочайший указ Правительствующему Сенату // Волынские епархиальные ведомости. – 1887. – № 17. – С. 578-581
7. Линдеман К. Законы 2 февраля и 13 декабря 1915 г. (об ограничении немецкого земледелия в России) и их влияние на экономическое состояние Юга России / К. Линдеман. – М., 1916. – 687 с.
8. Оксенюк Р. Нариси історії Волині. Соціально-економічний розвиток, революційний та національно-визвольний рух трудящих (1861-1939) / Р. Оксенюк. – Л., 1970. – 276 с.
9. Поліщук Ю. Національні меншини Правобережної України у контексті етнічної політики Російської імперії (кінець XVIII – початок XX ст.) / Ю. Поліщук. – К.: ІПЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2012. – 432 с.
10. Полное собрание законов Российской империи. Втор. изд. – Т. X. - №42. – СПб, 1896. – 1268 с.
11. Рудченко И. Записка о землевладении в Юго-Западном крае / И. Рудченко. – К., 1882. – 180 с.
12. Савчук П. Розселення, облаштування господарств чехів Дубенщини (друга половина XIX – початок XX ст.) / П. Савчук // Чехи і Дубенщина: матеріали міжнародної науково-теоретичної конференції. – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2008. – С. 5-10
13. Свод законов Российской империи / Под ред. А.А. Добровольского. 2-е изд. – Кн. 2. – Т. V– IX. – СПб., 1913. – 2754 с.
14. Свод законов Российской империи, дополненный по продолжениям 1906, 1908, 1909 и 1910 гг. и позднейшими узаконениями 1911 и 1912 гг. : неофиц. изд. / Сост. Н. Е. Озерцовский, П. С. Цыпкин ; Под ред. А. А. Добровольского. 2-е изд. – СПб. : Законоведение, Кн. 2. – Т. V – IX. – 1913. – 2756 с.
15. Теличук П., Паламарчук В. Особливості сільськогосподарської економіки Правобережної України напередодні 1861 року / П. Теличук, В. Паламарчук // Велика Волинь: минуле і сучасне. Тези міжнародної науково-краснознавчої конференції. – Хмельницький-Ізяслав-Шепетівка. – 1994. – С. 124-137
16. Центральный Государственный Исторический Архив м. Київ. – Ф. 442. – Оп. 617. – Спр. 114. – Арк. 80-83
17. ЦДДАК. – Ф. 442. – Оп. 52. – Спр. 439. – Арк. 249
18. Шмид О. Чеська колонізація Волині у 60-70-х рр. XIX ст. / О. Шмид // Актуальні проблеми вітчизняної і всесвітньої історії: Наукові записки РДГУ. – 2009. – Вип. 15. – С. 88-93
19. Cichocka Z. Kolonie czeski na Wolyniu / Z. Cichocka – Warszawa, 1925. – 380 s.
20. Vaculík J. K počátkům českého zemědělského vystěhovalectví do Ruska ve 2. polovině 19. Století / J. Vaculík // 150 let Slovanského sjezdu (1848). Historie a současnost. – Praha, 2002. – S. 195-205.

З М І С Т

РОЗДІЛ 1 ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Ю.Візітвіч ФРАНЦУЗИ В УКРАЇНІ: ФРАГМЕНТИ ІСТОРІЇ	3
Н.Озерянский ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ РЕГИОНА СРЕДНЕГО ПОДНЕСТРОВЬЯ И ВЕРХНЕГО ПРУТА В XII-XV СТ. И ВЛИЯНИЕ ВНУТРЕННИХ ФАКТОРОВ	6
І.Синяк РІЗНОВИДИ ЗАСВІДЧУВАЛЬНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ В ДІЛОВОДСТВІ ВІЙСЬКА ЗАПОРОЗЬКОГО НИЗОВОГО В ПЕРІОД НОВОЇ СІЧІ	8
Р.Шеретюк ТАКТИЧНІ ПРИЙОМИ ЕТНОКОНФЕСІЙНОЇ ПОЛІТИКИ САМОДЕРЖАВНО-СИНОДАЛЬНИХ СТРУКТУР В ПЕРШІ РОКИ ПІСЛЯ «ВОЗЗ'ЄДНАННЯ» ГРЕКО-УНІАТИВ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ І БІЛОРУСІ З РОСІЙСЬКОЮ ПРАВОСЛАВНОЮ ЦЕРКВОЮ 1839 Р.	12
І.Рудянин УЧАСТЬ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОГО ДУХОВЕНСТВА У РОБОТІ ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» 1868-1914 РР.	15
П.Леснича ВИНИКНЕННЯ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ТОВАРИСТВ У ВОЛИНСЬКІЙ ГУБЕРНІЇ НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	17
С. Мартинчук ОСНОВНІ ПРОМИСЛОВІ ЗАКЛАДИ ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.	20
В. Мишков СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ КОНТЕКСТ ВІДРОДЖЕННЯ ЕСХАТОЛОГІЇ УКРАЇНСЬКОГО СТАРООБРЯДНИЦТВА В ХХ-ХХІ СТОЛІТТІ	22
Т. Герасимов ЗАГОСТРЕННЯ ОПАЛЮВАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ В МІСТАХ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ В 1914 – 1917 РР.	24
Н.Щавлинский ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ БЕЛОРУССКОГО ОБЩЕСТВА «ГАЙ» В ОДЕССЕ В 1917-1918 ГГ.	26
М.Марек OBRONA LWOVA, A CZYN LISTOPADOWY – STOSUNKI POLSKO-UKRAIŃSKIE W CZASIE WALK LISTOPADOWYCH 1918R	28
О.Вітюк СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК МОГИЛІВСЬКОГО ПОВІТУ В ДОБУ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1914 – ЛЮТИЙ 1917 РР.)	30
Р.Давидюк ВОЛОДИМИР ОСКІЛКО ЯК ВИРАЗНИК НАСТРОЇВ УЕНЕРІВСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ НА ВОЛИНІ	33
Л.Стафеева УКРАЇНСЬКА ІНТЕЛІГЕНЦІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПЕРЕСЛІДУВАНЬ В РОКИ РЕПРЕСІЙ 20-30-Х РР. ХХ СТ.	36
О.Мазурок ЗЛОЧИНИ УЧАСНИКІВ РАДЯНСЬКОГО ПАРТИЗАНСЬКОГО РУХУ ПРОТИ ЖІНОК ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	38
І.Музика РОЗСЕЛЕННЯ УКРАЇНЦІВ ПОЛЬЩІ В УРСР, ЯК ПЕРЕДДЕНЬ ОПЕРАЦІЇ «ВІСЛА»	40
Б.Паска ІДЕЇ УКРАЇНОЦЕНТРИЗМУ ТА НАЦІОНАЛІЗМУ В ПУБЛІЦИСТИЦІ ВАЛЕНТИНА МОРОЗА КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ	44
О.Ворон РИМО-КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА В УМОВАХ ЗАГОСТРЕННЯ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ	47
В.Докаш ПОЛІКОНФЕСІЙНІСТЬ ЯК ПРИНЦИП ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА (НА ПРИКЛАДІ БУКОВИНИ)	50
Ю.Літнік ПРОБЛЕМИ КОНСТИТУЮВАННЯ ПОМІСНОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	53
С.Жилиук РЕЛІГІЄЗНАВЧІ ЕКСПЕРТИЗИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНО-ЦЕРКОВНОЇ СИТУАЦІЇ В СИСТЕМІ МІФОЛОГЕМ	56

<i>О.Пальчевська</i> ЕКЗИСТЕНЦІЙНО-СМИСЛОЖИТТЄВІ ОРІЄНТАЦІЇ ЄВАНГЕЛЬСЬКИХ ХРИСТИЯН-БАПТИСТІВ	60
<i>О.Заворотній</i> БЕРЕСТЕЦЬКА СІЧА	63

РОЗДІ 2. ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ І МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

<i>О.Озимчук</i> «ВЕЛИКЕ ШЕВОШЕ» 1355 РОКУ ЧОРНОГО ПРИНЦА: ГАСКОНСЬКИЙ АСПЕКТ	78
<i>А.Блануца</i> МІСЦЕВІ УРЯДНИКИ У СУДОВИХ ЗЕМЕЛЬНИХ СПРАВАХ У ВЕЛИКОМУ КНЯЗІВСТВІ ЛИТОВСЬКОМУ У ПЕРІОД ДІЇ ПЕРШОГО ЛИТОВСЬКОГО СТАТУТУ	81
<i>В. Константинов</i> ВЛИЯНИЕ КАЗАЦКО-ТАТАРСКИХ НАБЕГОВ НА СОСТОЯНИЕ МОЛДАВСКОГО КНЯЖЕСТВА ВО ВРЕМЕНА ПРАВЛЕНИЯ ШТЕФАНА ТОМШЫ II	82
<i>О.Левак</i> ДИПЛОМАТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ФРАНЦУЗЬКОГО АБСОЛЮТИЗМУ ПЕРІОДУ УРЯДУВАННЯ ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРА КАРДИНАЛА МАЗАРІНІ (40-50 РР. XVII СТ.)	86
<i>В.Ціватий</i> ВІДЕНСЬКИЙ КОНГРЕС (1814-1815 рр.): ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ТА ПОЛІТИКО-ДИПЛОМАТИЧНІ ЗДОБУТКИ ДОБИ РАНЬОГО НОВОГО ЧАСУ (ПОГЛЯД ІЗ ХХІ СТОЛІТТЯ)	89
<i>В.Кравчук</i> О.Х. БЕНКЕНДОРФ НА ЧОЛІ ТРЕТЬОГО ВІДДІЛЕННЯ ВЛАСНОЇ ЙОГО ІМПЕРАТОРСЬКОЇ ВЕЛИЧНОСТІ КАНЦЕЛЯРІЇ	92
<i>Д.Шрестха</i> ГЕНЕРАЛ ДЖОРДЖ ПАТТОН – ВИЗВОЛИТЕЛЬ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ	94
<i>Л.Валюх</i> БРИТАНСЬКІ ПОЛІТИЧНІ КОЛА ТА ПРОБЛЕМИ АНГЛО-ФРАНЦУЗЬКИХ КОЛОНІАЛЬНИХ ПРОТИРІЧ У СХІДНІЙ АФРИЦІ (80 – ТІ РОКИ XIX СТ.)	97
<i>С.Косяк</i> ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ОФОРМЛЕННЯ НІМЕЦЬКОГО КОЛОНІАЛЬНОГО РУХУ (КІНЕЦЬ 80-х РОКІВ XIX СТ.)	100
<i>Н.Плюта</i> ПОЗИЦІЯ ПРАВЛЯЧИХ КІЛ І ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ В КОНТЕКСТІ ФРАНКО-АНГЛІЙСЬКИХ КОЛОНІАЛЬНИХ СУПЕРЕЧНОСТЕЙ	102
<i>М.Стадніцька</i> ОСОБЛИВОСТІ ФЕМІНІЗМУ ЯК СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО РУХУ В РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ У XIX СТОЛІТТІ	106
<i>В.Табунов</i> ПОЗИЦІЯ ЕПИСКОПАТА БЕЛОРУССКИХ ЗЕМЕЛЬ О РЕФОРМИРОВАНИИ СИСТЕМЫ ЕПАРХИАЛЬНОГО УПРАВЛЕНИЯ В ПРАВОСЛАВНОЙ ЦЕРКВИ НАЧАЛА XX СТОЛЕТИЯ	107
<i>В.Черній, А.Черній</i> «СЛОВ'ЯНСЬКІ» БАЛКАНИ: ТЕРИТОРІАЛЬНІ КОЛІЗІЇ	110
<i>Г.Савчук</i> КОНЦЕПТ «ГУМАННОЇ ДЕМОКРАТІЇ» ТОМАША МАСАРИКА	112
<i>Р.Ляшенко</i> ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ АДМІНІСТРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В США: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН	114
<i>В.Вавуліч</i> РОСІЙСЬКО-СЕРБСЬКІ ВОЄННІ ВІДНОСИНИ НА ПЕРШОМУ ЕТАПІ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1914-1915 РОКІВ)	116
<i>М.Глібіщук</i> ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО АПАРАТУ НА БІЛОМУ ПІВДНІ У 1918 Р.	118
<i>С.Боголейша</i> БЕЛОРУССКИЙ ВОПРОС В СРЕДНЕЙ ЛИТВЕ 1920-1922 гг.	121
<i>А.Кукса</i> СОЗДАНИЕ ПЕРВОГО ТЕХНИЧЕСКОГО ВУЗА И ПРОБЛЕМЫ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ В БЕЛАРУСИ В 1920-1925 ГГ.	123
<i>О.Тук</i> ДІЯЛЬНІСТЬ КУ-КЛУКС-КЛАНУ 1920-Х РР.: КОЛІР ШКІРИ ЛЮДИНИ ЯК КАТАЛІЗАТОР ЗЛОЧИННОЇ ПОЛІТИЧНОЇ АКТИВНОСТІ	126

Ю.Тимошенко ДІЯЛЬНІСТЬ ЧЕРВОНОГО СПОРТИВНОГО ІНТЕРНАЦІОНАЛУ В ЄВРОПІ	127
І.Гураль УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ В ЕТНОКОНФЕСІЙНІЙ ПОЛІТИЦІ ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ НА ХОЛМЩИНИ І ПІДЛЯШШІ	130
Т.Кузьма СПАЛЕННЯ КНИГ В НАЦИСТСЬКИЙ НІМЕЧЧИНІ ТА ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ НІМЦІВ	133
Г.Невинна ВПЛИВ ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА ЗОВНІШНЮ ПОЛІТИКУ КРАЇНИ НА ПРИКЛАДІ ФІНЛЯНДІЇ У 1930-Х РОКАХ	136
Ю.Терешко ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЛЮДСТВА РОСІЙСЬКО-РАДЯНСЬКОГО КОМУНІСТИЧНОГО РЕЖИМУ (30-40-ВІ РР. ХХ СТ.) ТА ЇХ ВПЛИВ НА СУЧАСНУ ПОЛІТИКУ ПУТІНСЬКОЇ РОСІЇ. ЧАСТИНА 1	138
П.Савчук 1941: ПОЧАТОК НІМЕЦЬКО-РАДЯНСЬКОЇ ВІЙНИ (РЕТРОСПЕКЦІЯ ВІЙНИ)	141
Ю.Карповець ГОЛОД, ХВОРОБИ І СМЕРТНІСТЬ ДИТЯЧОГО НАСЕЛЕННЯ В РОКИ БЛОКАДИ ЛЕНІНГРАДУ ТА ЗАХОДИ ЩОДО ЗАПОБИГАННЯ ВТРАТ	143
Р.Постоловський ЛІБЕРАЛІЗАЦІЯ В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ 50-Х – 60-Х РОКІВ ХХ СТ.: ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ	147
І.Філіпчук О. ШИК: ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ «ПРАЗЬКОЇ ВЕСНИ»	150
Р.Сіромський ПРАВОВИЙ СТАТУС УКРАЇНСЬКОЇ РСР У СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ КАНАДИ (1960–1970-ті роки)	153
А.Малярчук ПРОБЛЕМИ РОЗКОЛУ ВСЕСОЮЗНОГО ОБ'ЄДНАННЯ ЄВАНГЕЛЬСЬКИХ ХРИСТІЯН-БАПТИСТІВ У 60 РОКАХ ХХ СТ.	156
А.Слесаренко «ВИШУКАНО НЕОТЕСАНИЙ ЗВУК»*: З ІСТОРІЇ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ МУЗИКИ 70-80-Х РОКІВ ХХ СТ. В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ	159
В.Максимчук ПОНТИФІКАТ ІВАНА ПАВЛА ІІ: ОСНОВНІ ВЕКТОРИ ТА ВИЗНАЧАЛЬНІ РИСИ	161
Д.Довгаль ГЕНОЦИД У РУАНДІ: ОСОБЛИВОСТІ ВЧИНЕНОГО ЗЛОДІЙСТВА	162
Т.Опанасюк ФЕНОМЕН ОБ'ЄДНАНОЇ ОПОЗИЦІЇ У РОСІЇ В 1990-ТІ РОКИ	164
В.Дуляницький ГЕОПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ В СВІТІ ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ	167
А.Грубінко АТЛАНТИЗМ ЯК ПРИНЦИП І ФАКТОР ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ У СФЕРІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ АНАЛІЗ	168
І.Мартинчук СЛОВАЦЬКО-УКРАЇНСЬКЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В 1993-2004 РР. В КОНТЕКСТІ ВІДНОСИН З РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ	171
Б.Сипко ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У СЕРЕДОВИЩІ ІМАМІВ ФРАНЦІЇ НА ЗЛАМІ ХХ – ХХІ ст.	174
О.Мельничук НАУКОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА БАВАРІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	177
М.Урбан МІСЦЯ ПАМ'ЯТІ ЯК ФАКТОР МІЖНАЦІОНАЛЬНИХ ВЗАЄМИН ТА КОНФЛІКТІВ: КАЗУС ПОЛЬЩІ ТА УКРАЇНИ	180
О.Будько КРИЗА СУЧАСНИХ СТРАТЕГІЙ БЕЗПЕКИ: НОВІТНІ ПІДХОДИ У МИРОТВОРЧОСТІ	184
О.Полюхович «ТЯГАР БІЛОЇ ЛЮДИНИ» В ХХІ СТ.: МАЗОХІЗМ ЧИ СПОКУТУВАННЯ ВИНИ?!	188
В.Дубей, В.Маліченко МІЖНАРОДНІ АВТОМОБІЛЬНІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ВИКЛИКИ ЧАСУ ТА ПОШУК ВІДПОВІДЕЙ НА НИХ	190

В.Космина РЕЦЕПЦІЇ ЧУЖИХ КУЛЬТУРНИХ НАДБАНЬ У КОНТАКТАХ МІЖ ЦИВІЛІЗАЦІЯМИ (СИСТЕМНО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ)	193
В.Бутинський РЕЛІГІЯ У СУЧАСНОМУ СВІТІ: ГОЛОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІН	198
Т.Шамсутдинова-Лебедюк БАГАТОЖЕНСТВО ТА ІСЛАМ	199

РОЗДІЛ 3 ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС

М.Федоришин ФЕНОМЕН ЛІТОПИСНОЇ ПЕРЕСОПНИЦІ В КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНОМУ ДИСКУРСІ	202
І.Кирилюк ІСТОРІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ ДОРОГОБУЖА	206
Л.Бородинська ЦЕРКВА ЄВАНГЕЛЬСЬКИХ ХРИСТІЯН-БАПТИСТІВ У М. КОСТОПОЛІ: ЕТАПИ РОЗВИТКУ	207
М.Василишин ДОКУМЕНТИ ПАЛАЦУ ГРАФІВ ПОТОЦЬКИХ У КРИСТИНОПОЛІ-ЧЕРВОНОГРАДІ ЯК ДЖЕРЕЛО ДО ВИВЧЕННЯ МІЖНАЦІОНАЛЬНИХ ВІДНОСИН	211
Ю.Войчун ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЧЕСЬКОГО ПОСЕЛЕННЯ НА ВОЛИНІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ СТ.	212
І.Мілясевич ЖУРНАЛ «ВОЛЫНСКИЕ ЕПАРХИАЛЬНЫЕ ВЕДОМОСТИ» (КРЕМЕНЕЦЬКИЙ ПЕРІОД): НЕВІДОМІ СТОРІНКИ ІСТОРІЇ	215
П.Мачелюк ДЕТЕРМІНАНТИ ЧЕСЬКОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ НА ВОЛИНІ	218
Г.Рачковський РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ПОСЕЛЕНЬ РІВНЕНСЬКОГО ПОВІТУ ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ НАПРИКІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.	220
К.Яремко КИЇВСЬКЕ ОХОРОННЕ ВІДДІЛЕННЯ В 1903-1905 РОКАХ (ЗА МЕМУАРАМИ ОЛЕКСАНДРА СПРИДОВИЧА)	222
Н.Кінд-Войтюк МУЗЕЙНА ПОЛІТИКА ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ У М. ЛУЦЬКУ У 1920-Х-1930-Х РОКАХ	225
В.Доброчинська РІВНЕНСЬКА УКРАЇНСЬКА ГІМНАЗІЯ – ОСЕРЕДОК ПЛАСТОВОГО РУХУ НА ВОЛИНІ (1923–1930 РР.)	228
А.Сорокун ПОЛЬСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА НА ВОЛИНІ У ВИСВІТЛЕННІ ПЕРІОДИЧНОГО ЖУРНАЛУ «УКРАЇНСЬКА НИВА» 1926-1936 РР.	231
А.Жив'юк «КУРКУЛЬ» ТА «ІНДУСИ» ПРОТИ КОЛГОСПІВ: ЗАВЕРШЕННЯ СУЦІЛЬНОЇ КОЛЕКТИВІЗАЦІЇ НА РІВНЕНЩИНІ	234
Н.Мащенко ШКОЛИ ДЛЯ МОЛОДІ НА РОВЕНЩИНІ В ПОВОСННИЙ ЧАС	238
Л.Шугаєва РЕЛІГІЄЗНАВЧО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ФЕНОМЕНА ІУРОДСТВА У СХІДНІЙ І ЗАХІДНІЙ ХРИСТІЯНСЬКІЙ ТРАДИЦІЇ	241
І.Булига ВІРУЮЧИЙ В СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ ВОЛИНСЬКОГО РЕГІОНУ (40–80-ТІ РР. ХХ СТ.)	243
В.Закревський КРАЄЗНАВЧІ СТЕЖИНИ І. Г. ПАЩУКА (1938–2013) – ДОСЛІДНИКА РІВНЕНЩИНИ	245
В.Сивак НАРОДНІ МЕБЛІ У СЕЛЯНСЬКОМУ ЖИТЛІ СЕРЕДНЬОГО ПОЛІССЯ КІН. ХІХ – СЕРЕДИНИ ХХ СТ.: ПОЛИЦЯ, МИСНИК	247
А.Зюбровський ПІКНА ДІЖА У НАРОДНІЙ КУЛЬТУРІ ПОВСЯКДЕННЯ УКРАЇНЦІВ ПІВДЕННО-ЗАХІДНОГО ІСТОРИКО-ЕТНОГРАФІЧНОГО РЕГІОНУ: ОСОБЛИВОСТІ ВИГОТОВЛЕННЯ ТА ПОВОДЖЕННЯ	252

РОЗДІЛ 4 ПРОБЛЕМИ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА ТА ІСТОРІОГРАФІЇ

<i>А.Пословська</i> ІСТОРІЯ ВОЛИНИ РИМСЬКОГО ЧАСУ ЗА АРХЕОЛОГІЧНИМИ ДЖЕРЕЛАМИ (АНАЛІЗ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІОГРАФІЇ)	258
<i>А.Малов</i> ПОЛК ВОЕВОДЫ ГРИГОРИЯ ЛЕОНТЬЕВИЧА ВАЛУЕВА НА НЕВЕЛЕ В 122 (1613/14) ГОДУ: СПИСОК И ВЕРСТАНІЕ	260
<i>Д.Вацук</i> ЛИТОВСЬКА ДОБА НА ПОДІЛЛІ У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ ЮХИМА СПІНСЬКОГО	268
<i>І.Гілевич</i> З ІСТОРІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ТРАДИЦІЙНОГО ЖИТЛОВО-ГОСПОДАРСЬКОГО БУДІВНИЦТВА ВОЛИНЯН УПРОДОВЖ ХІХ – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ.	269
<i>Р.Тарнавський</i> ГОЩАНЩИНА 1930–1940-х РОКІВ У СПОГАДАХ ПРОФЕСОРА СТЕПАНА АРСЕНТІЙОВИЧА МАКАРЧУКА	273
<i>І.Петрович</i> ІСТОРІЯ МІСТА ВОЛОДИМИРА У НАУКОВОМУ ДОРОБКУ ВІТЧИЗНЯНИХ І ЗАРУБІЖНИХ ДОСЛІДНИКІВ	276
<i>С.Грипич, Г.Семенюк</i> ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ ФОНДУ РІДКІСНИХ І ЦІННИХ ВИДАНЬ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ: ДЖЕРЕЛОЗНАВЧИЙ АНАЛІЗ	278
<i>Ю.Бойко, О.Березовська, І.Шарабанова</i> СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ІНСТИТУТУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ І МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН НАН УКРАЇНИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ АРХІВНИХ ДОКУМЕНТІВ	282
<i>С.Старовойт</i> НОВІ ДЖЕРЕЛА З ІСТОРІЇ НАУКИ: АРХІВ АКАДЕМІКА НАН УКРАЇНИ А.О.ЛЕБЕДЄВА У ФОНДАХ ІНСТИТУТУ АРХІВОЗНАВСТВА НБУВ	287
<i>І.Хромова</i> ІКОНОГРАФІЯ У НУМІЗМАТИЧНОМУ ДОСЛІДЖЕННІ	289
<i>В.Божанов</i> ИСТОРИЯ: НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ МЕТОДОЛОГИИ	291

РОЗДІЛ 5 РЕЦЕНЗІЇ, АНОТАЦІЇ, ОГЛЯДИ

<i>Л.Шугасва</i> ПОСІБНИК, ЯКИЙ СЛУГУВАТИМЕ ЛЮДЯМ Сторінками історії: Рівненський державний гуманітарний університет у книгах та періодичних виданнях : наук.-допом. бібліогр. посіб. / М-во освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т, Наук. б-ка : уклад.: С. Н. Грипич, Л. М. Буравкова, Л. В. Ковальчук, Л. С. Кушка. – Рівне : РДГУ, 2015. – 490 с.	294
<i>Л.Галуха</i> ВИКОРИСТАННЯ РОСІЄЮ УКРАЇНСЬКОГО КОНФЕСІЙНОГО ПИТАННЯ У ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИНАХ З РІЧЧЮ ПОСПОЛИТОЮ (Рец.: Шеретюк В. Українське дисидентське питання в політичних відносинах Росії і Речі Посполитої (кінець XVII–XVIII ст.) / Валерій Шеретюк. – Рівне : О. Зень [вид.], 2015. – 223 с. : іл.)	295
<i>Л.Галуха, Л.Бородинська</i> РОЛЬ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ЕМІГРАНТІВ У ГРОМАДСЬКОМУ ЖИТТІ УКРАЇНЦІВ МІЖВОСННОЇ ПОЛЬЩІ (Рец.: Давидюк Р. П. З поляками за Україну: Наддніпрянська еміграція в суспільно-політичному житті міжвоснної Волині. Монографічне видання / Р.П.Давидюк. – Рівне : ПП ДМ, 2014. – 174 с.)	296
<i>Л.Галуха</i> ЄВАНГЕЛЬСЬКІ ХРИСТІЯН-БАПТИСТІВ У М. КОСТОПОЛІ (Рец.: Бородинська Ліна. З думкою про майбутнє. Історія церкви євангельських християн-баптистів у м. Костополі (з нагоди 90-річчя) / Ліна Бородинська. – Рівне: Дятлик М., 2015. – 62 с.; іл.	297
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	298
ЗМІСТ	301

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

Випуск 26

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники. Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Відповідальний за підготовку збірника до видання – **Валерій Шеретюк**

Комп'ютерна верстка – **Вікторія Кравчук, Владислав Самсонюк**

Обкладинка – **Григорій Волохов**

Підписано до друку 1.12.2015 р. Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman».
Наклад 300. Обліково-видавничих аркушів 31,7.

Видавець О. Зень вул. Кн. Романа, 9/24, м. Рівне, 33022
0-362-24-45-09; 068-0250674
olegzen@ukr.net

Віддруковано засобами різнографічного друку
ПП Самборський І.О.
вул Княгині Ольги, 8, м. Рівне, 33028

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Рівненський державний гуманітарний університет. Збірник наукових праць. Випуск 26. – Рівне : О. Зень, 2015. – 305 с.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2015